

IIO TEZKOR BO`LINMALARI TOMONIDAN KIBER MAKONDA SODIR ETILADIGAN JINOYATLARNI ANIQLASH VA ULARNI FOSH ETISH TAKTIKASI

Muhtidinov Dilshodbek Munis o'g'li

IIV Akademiyasi 3-kurs kursanti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Bugungi kunda global axborot maydonida kiber makon bilan bog`liq yangidan-yangi tahdidlar yuzaga kelayotganligi, axborot texnologiyalari yordamida huquqbuzarlik va jinoyatga qo`l urgan shaxslar haqida, Jamoatchilikni kiberxavfsizlikni kuchaytirishga undash va oldini olish haqida so`z boradi.*

Kalit so`zlar : *kiberxavfsizlik, jinoyatni oldini olish, axborot texnologiyalari, qonun ustuvorligi, ta`minlash, fosh qilish.*

Mamlakatimizda qonun ustuvorligini ta`minlash borasida amalga oshirilayotgan islohotlar huquqni muhofaza qiluvchi organlar oldiga yangi vazifalarni qo`ymoqda hamda ushbu organlarning o`z zimmasiga yuklatilgan vazifalarni bajarish bo`yicha tezkor va samarali qarorlar qabul qilishi uchun mustahkam huquqiy asos yaratishga qaratilgan.

Bugungi kunda global axborot maydonida kiber makon bilan bog`liq yangidan-yangi tahdidlar yuzaga kelmoqda. Shu bois virtual olamdagi hujumlardan himoyalaniish masalasi dunyo hamjamiyatini jiddiy tashvishga solmoqda. Bu haqda IIV Akademiyasi Axborot xizmati xabar berdi.

Ichki ishlar vazirligi akademiyasida o`tkazilgan ilmiy-amaliy konferensiya kiber makonda sodir etilayotgan jinoyatlarga qarshi kurashishning dolzarb muammolariga bag`ishlandi. Anjumanda qator vazirlik, idora va tashkilotlar, huquqni muhofaza qiluvchi organlar vakillari, etakchi oliy ta`lim muassasalari va ilmiy-tadqiqot institutlaridan mutaxassislar, axborot texnologiyalari bo`yicha ekspertlar, shuningdek ommaviy axborot vositalari xodimlari ishtirok etdi.

Achinarlisi, axborot texnologiyalari yordamida huquqbuzarlik va jinoyatga qo`l urgan shaxslar orasida yoshlar ko`pchilikni tashkil etmoqda. Respublikamizda virtual olamdagi qonunbuzilishlarning aksariyati 16-23 yosh oralig`idagi o`smir-yoshlar tomonidan sodir qilinmoqda. Bundan ko`rinib turibdiki, kiberxavfsizlikni ta`minlash masalasi bugun har qachongidan ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Kiber makonda sodir etiladigan jinoyatlar juda tez rivojlanib bormoqda va ularni aniqlash va fosh etish IIO tezkor bo`linmalari uchun katta qiyinchiliklar tug'diradi. Biroq, quyidagi taktikalar bu muammoni yengishda yordam berishi mumkin:

1. Ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish:

- **Kiberxavfsizlik tahlilchilari:** Kiberxavfsizlik tahlilchilari tarmoqdagi g'ayrioddiy faoliyatni kuzatish, xavfsizlik tizimlarining buzilishini aniqlash va potentsial kiberjinoyatlarni aniqlash uchun muhim rol o'ynaydi.

- **Ma'lumotlarni tahlil qilish:** To'plangan ma'lumotlarni tahlil qilish va kiberjinoiyatlarning yo'nalishlarini aniqlash, jinoyatchilarni aniqlash va ularning harakatlarini tushunish uchun.

- **Kiberjinoiyatlarni kuzatish:** Kiberjinoiyatlarning eng so'nggi turlari, usullari va yo'nalishlari to'g'risida ma'lumot olish va yangi tahdidlarga javob berish.

- **Xalqaro hamkorlik:** Kiberjinoiyatlarning chegaralarni kesib o'tishini inobatga olib, boshqa mamlakatlarning kiberxavfsizlik organlari bilan ma'lumot almashish va hamkorlik qilish muhimdir.

- **Kiberjinoiy faoliyatni kuzatish:** Kiberjinoiyatchilarning onlayn faoliyatini kuzatish, ularning maqsadlarini, usullarini va yo'llarini aniqlash.

3. Texnologiyalar:

- **Kiberxavfsizlik dasturlari:** Tarmoqdagi g'ayrioddiy faoliyatni kuzatish va potensial kiberjinoiyatlarni aniqlash uchun dasturlarni qo'llash.

- **Ma'lumotlarni tahlil qilish dasturlari:** Katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish va kiberjinoiyatlar haqida yangi ma'lumotlar olish uchun.

- **Kiberjinoiyatlarni tahlil qilish vositalari:** Kiberjinoiyatlarni aniqlash va fosh etish uchun maxsus vositalarni qo'llash.

- **Kiberhujumlarga qarshi kurashish:** Kiberhujumlarga qarshi kurashish uchun yangi texnologiyalarni qo'llash.

4. Xodimlarni tayyorlash va o'qitish:

- **Kiberxavfsizlik bo'yicha o'qitish:** IIO xodimlarini kiberxavfsizlik bo'yicha o'qitish va ularni kiberjinoiyatlarga qarshi kurashish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar bilan ta'minlash.

- **Kiberjinoiyatlarni tergov qilish bo'yicha o'qitish:** IIO xodimlarini kiberjinoiyatlarni tergov qilish usullari, dalillarni to'plash va jinoyatchilarni fosh etish bo'yicha o'qitish.

- **Yangi texnologiyalar bilan ishlash:** Xodimlarni zamonaviy texnologiyalarni qo'llashga o'qitish.

6. Jamoatchilik bilan ishlash:

- **Xabardor qilish:** Jamoatchilikni kiberxavfsizlik bo'yicha xabardor qilish, ularni kiberjinoiyatlarning oldini olish usullari bilan tanishtirish.

- **Guvohlik berishni rag'batlantirish:** Kiberjinoiyatlar haqida ma'lumot bergan shaxslarni himoya qilish va ularga mukofot berish.

- **Kiberxavfsizlikni kuchaytirish:** Jamoatchilikni kiberxavfsizlikni kuchaytirishga undash.

Kiber makonda sodir etiladigan jinoyatlarni aniqlash va fosh etishda samarali strategiyani ishlab chiqish va uni amalga oshirish IIO tezkor bolinmalari uchun juda muhimdir. Bu yuqori darajadagi texnologiya va bilim, shuningdek, hamkorlik va jamoatchilik bilan ishlashni talab qiladi.

ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. - Toshkent: O‘zbekiston, 2022.
2. O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar organlari to‘g‘risidagi Qonuni. - Toshkent: Adolat, 2018.
3. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat Kodeksi. - Toshkent: Adolat, 2016.